

NæringsNM 2008

KNUT VAREIDE

TF-notat nr. 19 - 2008

TF-notat

Tittel:	Nærings-NM 2008
TF-rapport nr:	243 - 2008
Forfatter(e):	Knut Vareide
Dato:	1. desember 2008
Gradering:	Åpen
Antall sider:	24
ISSN:	0802-3662
Pris:	150,-
	Kan også lastes ned som pdf fra telemarksforskning.no

Prosjekt:	Næringsanalyser 2008
Prosjektnr.:	20080100
Prosjektleder:	Knut Vareide
Oppdragsgiver(e):	Næringslivets Hovedorganisasjon

Resyme:

I Nærings-NM 2008 måles næringsutviklingen i kommuner, regioner og fylker i Norge. Næringsutviklingen måles gjennom næringslivsindeksen, som er sammensatt av fire delindikatorer: Lønnsomhet, vekst, nyetableringer og næringslivets størrelse. Stavangerregionen har den beste næringsutviklingen av regionene, mens Ullensaker har den beste næringsutviklingen av kommunene. Innovasjonsgraden i regionenes næringsliv er også presentert i denne utgaven. Rapporten viser også resultater fra en statistisk analyse hvor sammenhengen mellom hovedindeksen og de ulike delindikatorerne og andre regionale kjennetegn er analysert. Til slutt har vi kombinert resultatene fra Nærings-NM og Attraktivitetsbarometeret, for å kåre regioner og kommuner som lykkes både når det gjelder næringsutvikling og stedlig attraktivitet. Drammensregionen er den mest vellykkede regionen når vi ser på resultatene fra Nærings-NM og Attraktivitetsbarometeret i sammenheng, mens Ullensaker er den mest vellykkede kommunen.

Forord

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Næringslivets Hovedorganisasjon. Data fra rapporten kan studeres interaktivt på <http://naringsnm.nho.no>. Dette er femte gang Telemarksforskning har utarbeidet Nærings-NM for NHO.

Tidligere har vi kåret regioner med det mest fremgangsrike næringslivet, men i denne rapporten har vi også kåret beste kommuner og fylker. Til slutt har vi kombinert resultatene fra Attraktivitetsbarometeret og Nærings-NM. Attraktivitetsbarometeret viser hvilke regioner og kommuner som har høyest attraktivitet som bosted, mens Nærings-NM benchmarker næringsutviklingen i regioner og kommuner. Bostedsattraktivitet og næringsutvikling er de to viktigste drivkreftene for regional utvikling, og noen regioner og kommuner lykkes på begge fronter.

Knut Vareide ved Telemarksforskning har skrevet rapporten.

Knut Vareide

Forsker

Innhold

1. Nærings-NM for regioner -hovedresultater	5
2. Nærings-NM for kommuner - hovedresultater	6
3. Lønnsomhet regioner.....	7
4. Lønnsomhet kommuner.....	8
5. Vekst regioner	9
6. Vekst kommuner	10
7. Nyetableringer regioner	11
8. Nyetableringer kommuner	12
9. Næringslivets størrelse.....	13
10. Næringslivets størrelse kommuner	14
11. Næringsutvikling i fylkene	15
12. Innovasjon.....	16
13. Drivkrefter bak næringsutviklingen.....	17
14. Mest vellykkede region	19
15. Mest vellykkede kommune	20
Vedlegg	21

1. Nærings-NM for regioner - hovedresultater

Næringslivsindeksen gir en samlet karakter for hvor godt næringslivet har gjort det i regionen i 2007. Næringslivsindeksen er et gjennomsnitt av oppnådd poengsum for henholdsvis nyetableringer, andel vekstforetak, andel lønnsomme foretak og næringslivets størrelse i forhold til folketallet.

De fire indikatorene er målt i forhold til andre regioner.

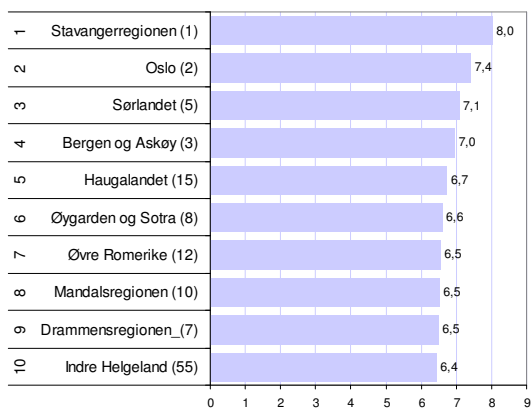
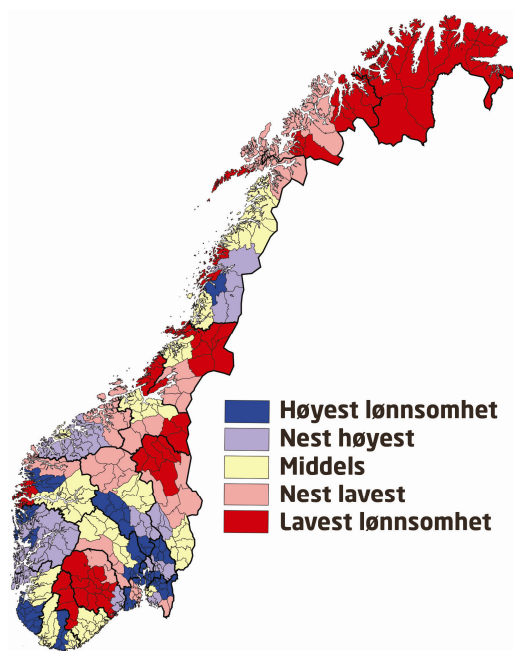
Stavangerregionen er den regionen som gjorde det best i 2007, for fjerde år på rad. Oslo er på andreplass for andre år på rad.

Åtte av de ti regionene som er på topp i 2007, er også blant de beste den siste femårsperioden.

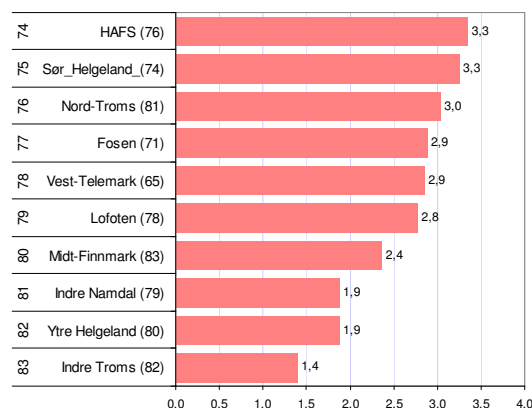
Årets overraskelse er Indre Helgeland på tiende plass. Indre Helgeland er nummer 55 av 83 regioner målt over de siste fem årene.

Regioner som vanligvis skårer høyt, men som ikke kom med blant de ti beste i 2007, er Akershus Vest på plass nummer 11 og Trondheimsregionen på 12. plass.

Regionene som gjør det dårligst, er også stort sett de samme som har hatt dårlige resultater tidligere. Mange av regionene med best næringsutvikling finner vi på det sentrale Østlandet, og på Sør- og Vestlandet.

Figur 1: Næringslivsindeksen for 2007. De 10 beste regionene. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

Figur 2: Næringslivsindeksen for 2007. De 10 dårligste regionene. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

2. Nærings-NM for kommuner - hovedresultater

Næringslivsindeksen for kommuner er sammensatt av de samme faktorene som for regioner. For kommuner bruker vi rangeringsnummer for å sette sammen de fire faktorene til næringslivsindeksen.

Kommunene er rangert fra 1 til 430 for hver av de fire faktorene, og deretter summert.

Bare kommuner med over 100 regnskapspliktige foretak er med.

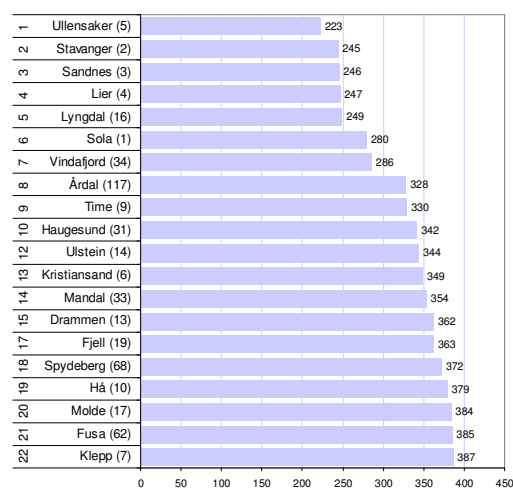
Ullensaker hadde den beste næringsutviklingen i 2007 av alle kommunene i landet, fulgt av Stavanger og Sandnes.

Ser vi på de siste fem årene, er det Sola som har best næringsutvikling, fulgt av Stavanger og Sandnes. De største byene Oslo, Bergen og Trondheim er alle høyt plassert i 2007, på plassene 33, 25 og 36.

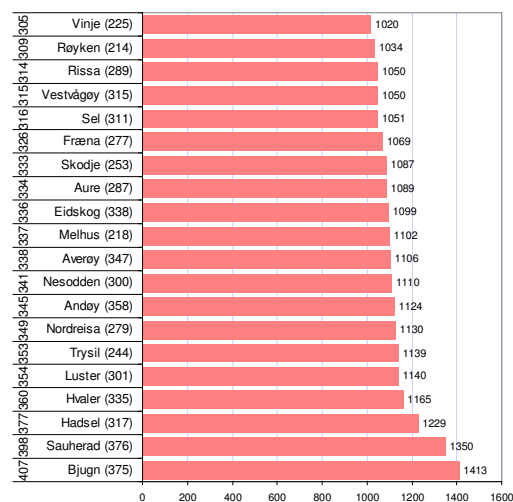
Hele åtte av de 20 beste kommunene i landet er lokalisert i Rogaland. Ingen kommuner fra Trøndelag eller Nord-Norge er med på listen over de 20 beste kommunene.

I Nærings-NM for kommuner viser vi bare kommuner hvor det er sendt inn minst 100 regnskap fra bedrifter i 2007. Blant de 20 beste kommunene uansett antall foretak, var det bare to kommuner som hadde under 100 regnskapspliktige foretak. Rangeringsnummeret i figurene henviser til kommunens rangering blant alle 430 kommuner i landet, men vi viser som nevnt bare resultater for kommuner med minst 100 regnskapspliktige foretak.

Trøndelag og Nord-Norge har syv av de 20 kommunene med den dårligste næringsutviklingen i 2007.

Figur 3: De 20 best rangerte kommunene i Nærings-NM. Tallene i parentes er rangering de siste fem årene blant 430 kommuner.

Figur 4: 20 lavest rangerte kommuner i Nærings-NM. Tallene i parentes er rangering de siste fem årene blant 430 kommuner.

3. Lønnsomhet regioner

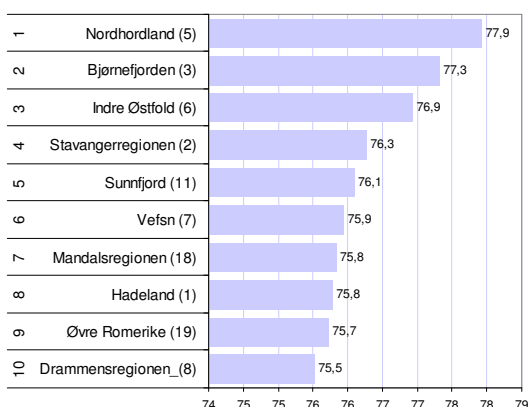
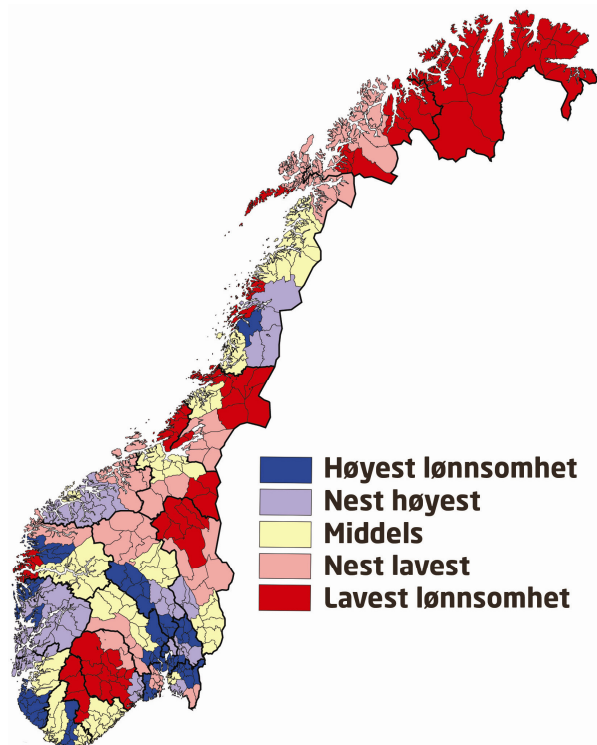
God lønnsomhet er en betingelse for en sunn næringsutvikling. En bedrift kan ha underskudd enkelte år, men må ha overskudd på lang sikt for å overleve. Regioner med mange overskuddsbedrifter vil ha færre nedleggelses, mer egenkapital og større vekstkraft. Vi måler lønnsomheten gjennom å se på andelen foretak med positivt resultat før skatt.

Lønnsomheten i næringslivet i regionene er sammenliknet ved å se hvor stor andel av bedriftene som går i pluss. Den høyeste andelen finner vi i Nordhordland. Her har nesten 78 prosent av alle foretakene positivt resultat før skatt i regnskapet for 2007.

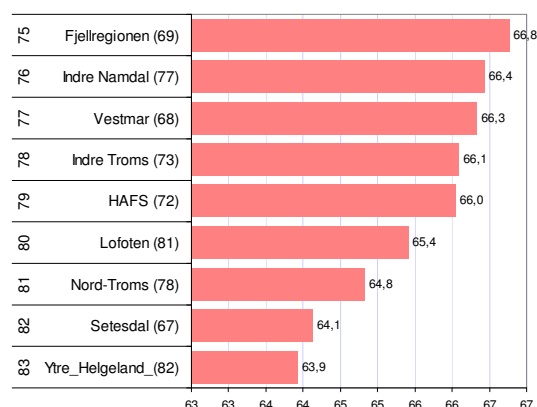
Det er ofte de samme regionene som går igjen på ti på topp fra år til år. Syv av de ti mest lønnsomme regionene i 2007 er også mest lønnsomme de fem siste årene. Mandalsregionen og Øvre Romerike har begge hatt en forbedring av lønnsomheten fra tidligere.

Lavest andel lønnsomme bedrifter har Ytre Helgeland, med 63,9 prosent. Regionene med det minst lønnsomme næringslivet finner vi oftest i Nord-Norge og i de mest perifere regionene i sør.

Andelen lønnsomme foretak i Norge har økt hvert år siden 2001. 72,7 prosent av alle regnskapspliktige foretak med omsetning i 2007 hadde overskudd, mot 63,7 prosent i 2001.

Figur 5: Regioner med høyest andel lønnsomme foretak 2007. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

Figur 6: Regioner med lavest andel lønnsomme foretak 2007. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

4. Lønnsomhet kommuner

Lønnsomhetstallene for næringslivet i kommunene har langt større spredning enn for regioner. I rangeringen av mest lønnsomme kommuner får det stor betydning at vi bare ser på kommuner med over 100 innsendte regnskap.

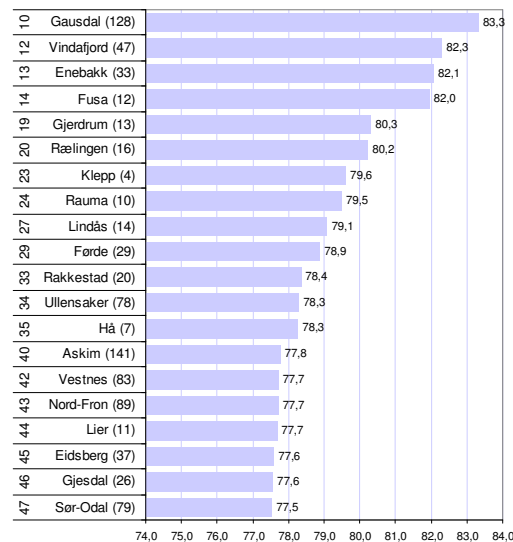
Gausdal var den kommunen som hadde det mest lønnsomme næringslivet i 2007. Hele 83,3 prosent av alle foretak hadde overskudd før skatt.

Kommunene Vindafjord, Enebakk og Fusa hadde også over 82 prosent foretak med positivt resultat før skatt.

Av de 20 kommunene med høyest lønnsomhet i næringslivet, er 11 fra Østlandet og 9 fra Vestlandet. Næringslivet på Østlandet drar nytte av at landsdelen er mer attraktiv som bosted, og gjennom dette har høyere befolkningsvekst. Befolkningsvekst påvirker lønnsomheten positivt. Østlandet har også langt flere kommuner som har over 100 regnskapspliktige foretak. Det ser dermed ut til at Vestlandet har generelt bedre lønnsomhet i næringslivet enn de andre landsdelene.

Sauherad kommune i Telemark hadde den laveste andelen lønnsomme foretak. Her hadde bare 57,1 prosent av foretakene positivt resultat før skatt.

Ti av de 20 kommunene med lavest lønnsomhet kommer fra Trøndelag eller Nord-Norge.

Figur 7: Kommunene med høyest andel lønnsomme foretak i 2007. Tallene i parentes angir kommunens rangering for perioden 2003 – 2007.

Figur 8: Kommunene med høyest andel lønnsomme foretak i 2007. Tallene i parentes angir kommunens rangering for perioden 2003 – 2007.

5. Vekst regioner

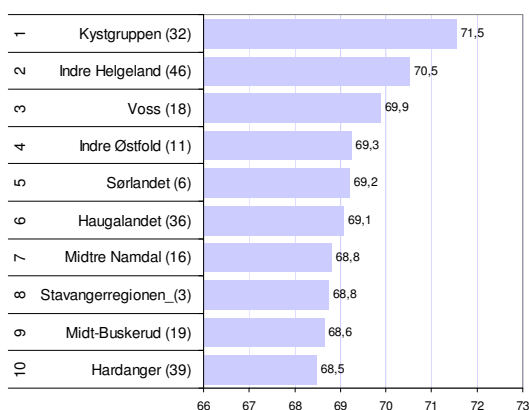
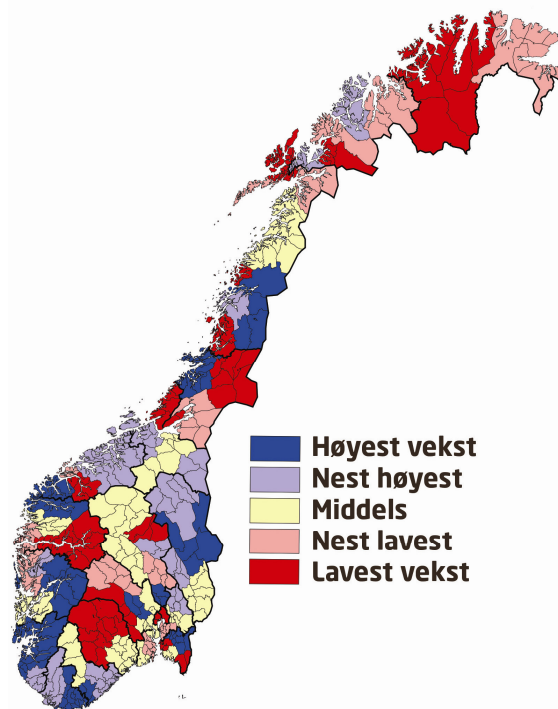
For å sammenlikne regionene med hensyn til vekst, er det tatt utgangspunkt i andelen foretak som har en vekst i omsetningen fra 2006 til 2007 som er høyere enn økningen i konsumprisindeksen, dvs. realvekst.

I 2007 hadde 65,5 prosent av alle regionene realvekst. Dette er den desidert høyeste andelen vekstforetak som er målt de siste ti årene. Det har ikke tidligere vært målt mer enn 60 prosent vekstforetak noen år.

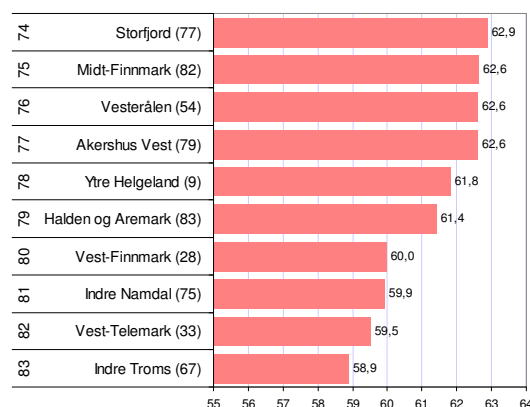
Kystgruppen, som består av kommunene Vikna, Leka og Nærøy, hadde den høyeste andelen vekstforetak. Her hadde 71,5 prosent av alle regnskapspliktige foretak realvekst fra 2006 til 2007. Lavest andel vekstforetak hadde regionen Indre Troms, med 58,9 prosent. Med de gode økonomiske tidene vi var inne i, hadde også den dårligste vekstregionen et solid flertall bedrifter med realvekst.

Vekstregioner finnes i alle landsdeler, og det er også mange distriktsregioner med god vekst. Av de store byregionene er det bare Sørlandet og Stavangerregionen som er med blant regionene med høyest vekst. Sistnevnte var også med på ti på topp blant vekstregionene i 2006.

Det er store variasjoner i andel vekstforetak fra år til år. Regioner med mange vekstforetak ett år, har ofte få vekstforetak året etter.

Figur 9: Regioner med høyest andel vekstforetak 2007. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

Figur 10: Regioner med lavest andel vekstforetak. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

6. Vekst kommuner

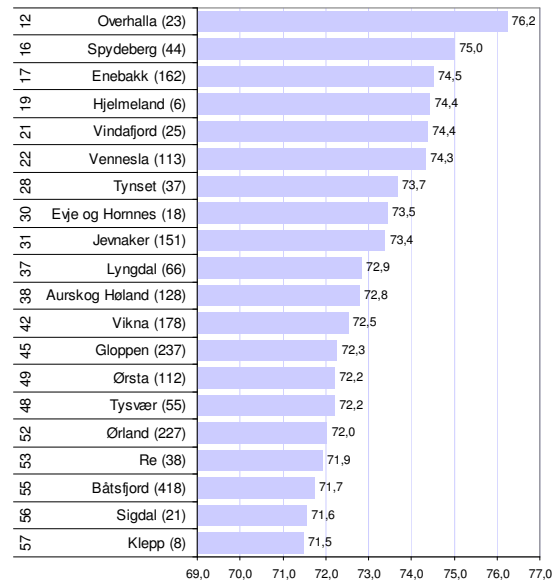
Veksttallene for næringslivet i kommunene viser stor variasjon. Samtidig er det ikke så klare geografiske mønstre når det gjelder vekst som for lønnsomhet og nyetableringer. Mange kommuner i distriktene har høy andel vekstforetak i 2007.

Overhalla hadde høyest andel vekstforetak i 2007. I Overhalla hadde 76,2 prosent av alle regnskapspliktige foretak omsetningsvekst høyere enn prisstigningen fra 2006 til 2007. Spydeberg og Enebakk var nummer to og tre dette året.

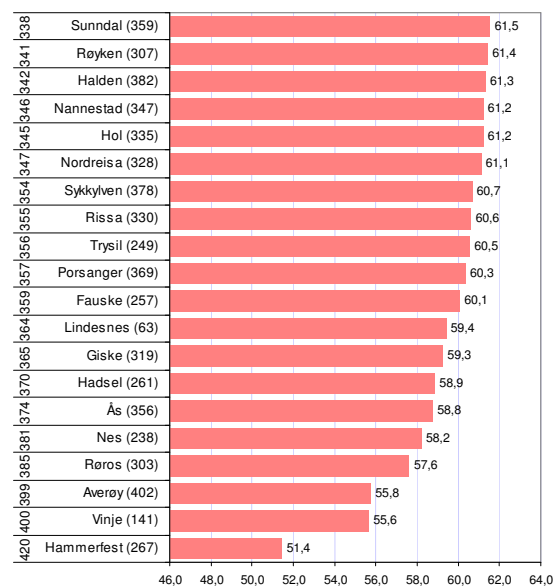
Av de 20 kommunene med høyest vekst i 2007, er det Rogalandskommunene Hjelmeland og Klepp som har høyest andel vekstforetak de siste fem årene.

Båtsfjord, som er nummer 18 når det gjelder andel vekstforetak i 2007, er helt nede på plass nummer 418 av 430 kommuner når vi ser på andelen vekstforetak de siste fem årene. Her svinger tydeligvis veksten i næringslivet mye fra år til år.

Hammerfest hadde lavest andel vekstforetak i 2007. Også i denne kommunen svinger veksten mye fra år til år. I 2005 var dette en av kommunene med flest vekstforetak.

Figur 11: Kommunene med høyest andel vekstforetak i 2007. Tallene i parentes angir kommunens rangering for perioden 2003 – 2007.

Figur 12: Kommunene med høyest andel vekstforetak i 2007. Tallene i parentes angir kommunens rangering for perioden 2003 – 2007.

7. Nyetableringer regioner

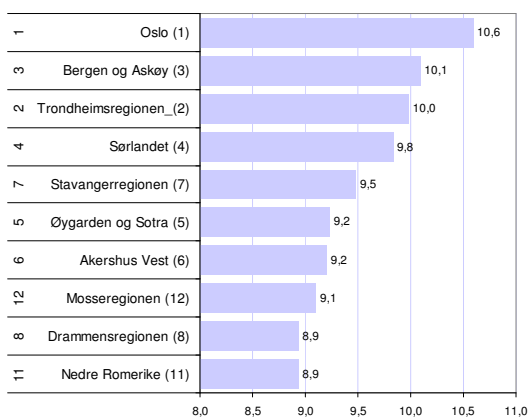
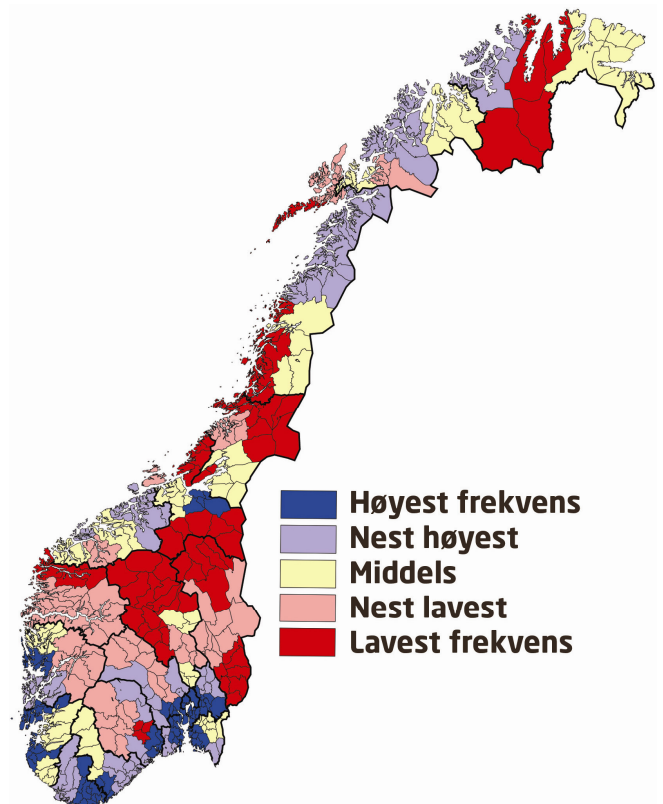
Nyetablerte bedrifter er som oftest små, og betyr ikke så mye for sysselsetting og produksjon på kort sikt. Men innovasjon, utvikling og nye mennesker bringes ofte inn i næringslivet gjennom de nye bedriftene. Unge bedrifter vokser dessuten raskere enn gamle. Den langsiktige virkningen av nyetableringer blir dermed viktig.

For å sammenlikne regionene er antallet nyregistreringer av kommersielle foretakstyper i forhold til antall eksisterende foretak i Enhetsregisteret brukt som indikator. Holdingselskap er holdt utenfor.

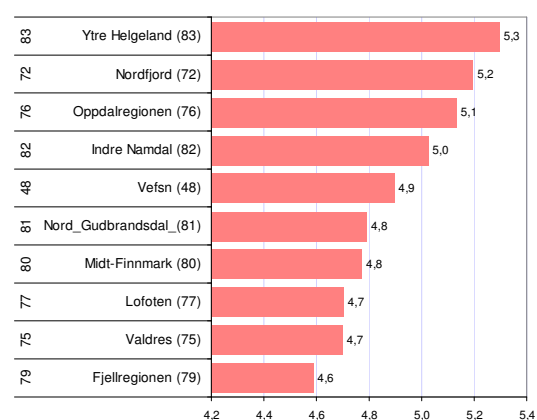
Oslo er den regionen som har høyest etableringsfrekvens. Her utgjør de nyregistrerte foretakene 10,6 prosent av totalt antall av foretak. Deretter kommer Bergens- og Trondheimsregionen. Dette er samme rekkefølge som forrige år.

De syv regionene med høyest etableringsfrekvens i 2007, er også de syv regionene med høyest etableringsfrekvens i gjennomsnitt de siste fem årene. Det er en svært høy stabilitet i variasjonen i etableringsfrekvensen mellom regionene fra år til år.

Et pussig trekk i 2007 er at etableringsfrekvensen på landsbasis sank til 8,2 prosent, mot 9,1 prosent i 2006. I gode tider etableres det generelt flere nye bedrifter, men etter tre påfølgende år med økt etableringsfrekvens ble det en overraskende nedgang i 2007.

Figur 13: Regioner med høyest etableringsfrekvens 2007. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

Figur 14: Regioner med lavest etableringsfrekvens i 2007. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

8. Nyetableringer kommuner

Etableringstallene for kommunene viser at de største byene har høy etableringsfrekvens.

Dette skyldes dels at byene har en næringsstruktur med en stor andel av bedriftene i tjenesteytende næringer, hvor det er mange nyetableringer, og dels at byene har største befolkningsvekst, som skaper grunnlag for flere bedrifter.

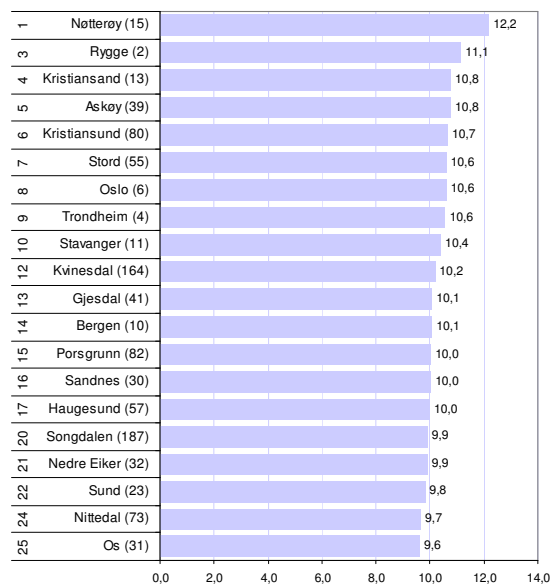
Nøtterøy hadde den høyeste etableringsfrekvensen i 2007. Det ble registrert nye foretak i 2007 tilsvarende 12,2 prosent av antall foretak registrert i begynnelsen av året. På de neste plassene kommer Rygge og Kristiansand.

De største byene er med blant kommunene med høyest etableringsfrekvens. Oslo er på åttendeplass, Trondheim er nummer 9, Stavanger nummer 10 og Bergen nummer 14.

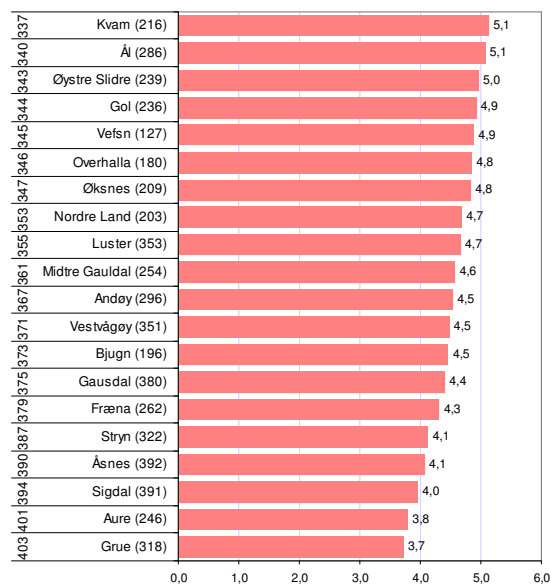
Ti av de 20 kommunene med høyest etableringsfrekvens ligger på Vestlandet.

Steder med høy befolkningsvekst har en tendens til å få mange nyetableringer. På den bakgrunn skulle en forvente flere kommuner fra Østlandet blant kommunene med høyest etableringsfrekvens. Likevel har Vestlandet halvparten av kommunene med høyest etableringsfrekvens, selv om det er færre kommuner på Vestlandet enn på Østlandet.

Igjen ser vi at det er Vestlandet som ser ut til å ha det mest dynamiske næringslivet av landsdelene i Norge.

Figur 15: Kommunene med høyest etableringsfrekvens i 2007. Bare kommuner med over 100 innsendte bedriftsregnskap er med.

Figur 16: Kommunene med lavest etableringsfrekvens i 2007. Bare kommuner med over 100 innsendte bedriftsregnskap er med.

9. Næringslivets størrelse regioner

Den siste indikatoren i næringslivsindeksen er næringslivets relative størrelse, eller næringstetthet. Dette har vi målt ved antall sysselsatte i næringslivet som andel av befolkningen. Regioner med et relativt stort næringsliv skårer da høyere enn regioner med lite næringsliv.

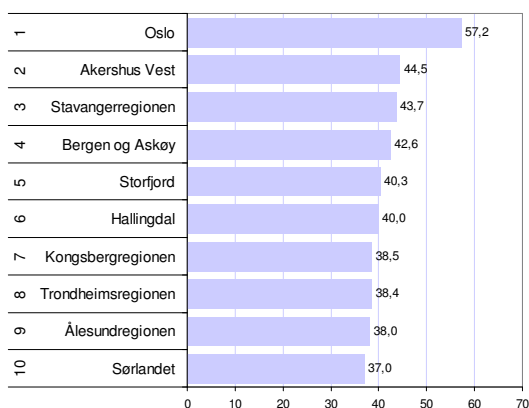
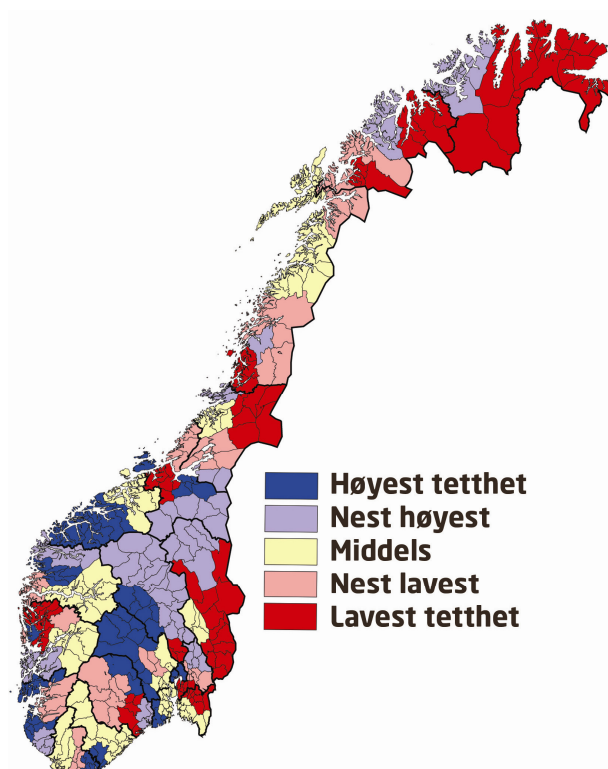
Oslo er ikke bare den største kommunene i folketall. Hovedstaden er også desidert størst når det gjelder næringsliv. Den relative størrelsen til næringslivet i Oslo er også høyest i landet. I Oslo tilsvarer antall sysselsatte i næringslivet 57,2 prosent av folketallet.

Akershus Vest (Asker og Bærum) er nest størst, når det gjelder næringstetthet.

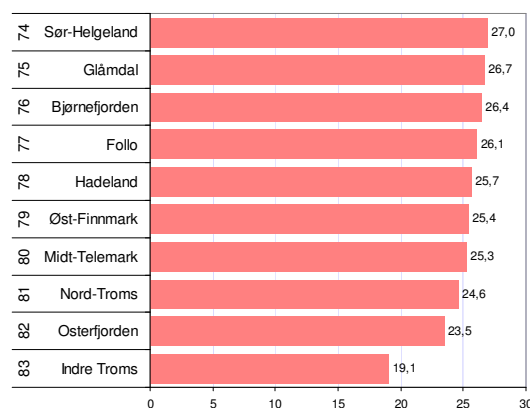
Stavangerregionen er på tredjeplass, mens Bergen og Askøy er på fjerde.

Av regionene mer høyest næringstetthet skiller Hallingdal og Storfjord seg ut ved å ikke være utpregede byregioner.

Regioner med lav næringstetthet ligger ofte inntil de store byene, og har stor pendling til disse.

Figur 17: Regioner med høyest næringstetthet 2007. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

Figur 18: Regioner med lavest næringstetthet i 2007. Tallene i parentes angir regionenes rangering for perioden 2003 – 2007.

10. Næringslivets størrelse kommuner

Variasjonen mellom kommunene med hensyn til næringslivets størrelse er langt større enn for regioner. Det kommer av at det er lettere å pendle mellom kommuner enn mellom regioner.

Sola har høyest næringsstetthet i landet i 2007. Fram til 2006 har Ullensaker hatt høyest næringsstetthet, men Ullensaker er nå ”bare” nummer to. Oslo er på tredje plass blant kommunene.

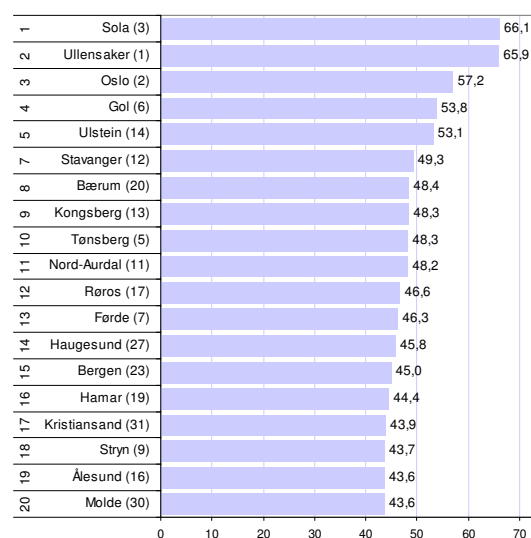
Byene dominerer listen over kommuner med høyest næringsstetthet. Trondheim er nummer 21 og falt dermed ut av topp 20.

Ulstein, Gol, Nord-Aurdal og Stryn er kommuner med høy næringsstetthet som ikke er større bykommuner.

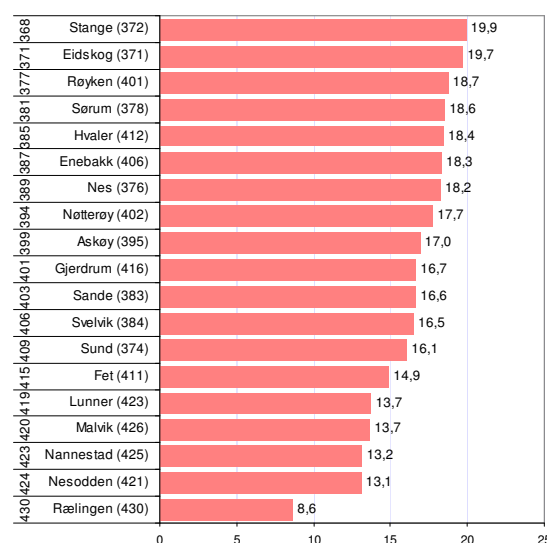
Haugesund, Kristiansand og Bærum ville ikke vært med blant de 20 kommuner med høyest næringsstetthet i 2000. Dette er kommuner hvor næringslivet vokser hurtigere enn befolkningen.

Rælingen er kommunen i landet med lavest næringsstetthet. I Rælingen tilsvarende sysselsettingen i næringslivet bare 8,6 prosent av folketallet.

Kommuner med svært lav næringsstetthet ligger oftest inntil større byer, og befolkningen kan dermed pendle ut til disse byene.

Figur 19: Kommunene med høyest næringsstetthet i 2007. Tallene i parentes er tilsvarende rangering i 2000.

Figur 20: Kommunene med lavest næringsstetthet i 2007. Tallene i parentes er tilsvarende rangering i 2000.

11. Næringsutvikling i fylkene

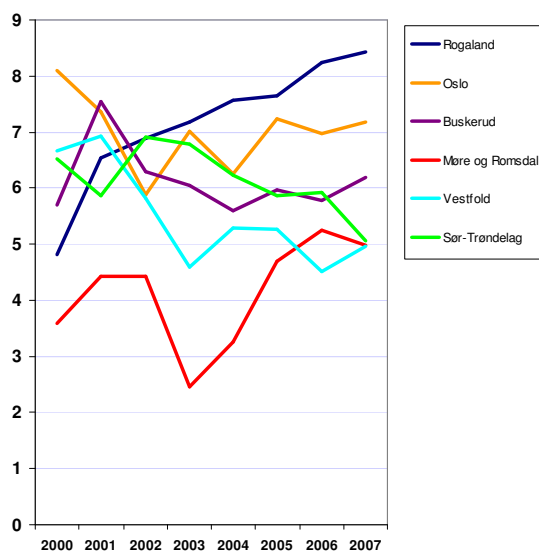
Vi kan også se på næringsutviklingen i fylkene. Vi har brukt samme metode som for regionene, med næringslivsindeksen som er sammensatt av andel lønnsomme foretak, andel vekstforetak, etableringsfrekvens og næringslivets størrelse.

Ettersom Rogaland har mange av de beste regionene og kommunene, er det ikke overraskende at dette fylket har den beste samlede næringsutviklingen i 2007. Rogaland har best vekst og lønnsomhet i næringslivet av alle fylkene.

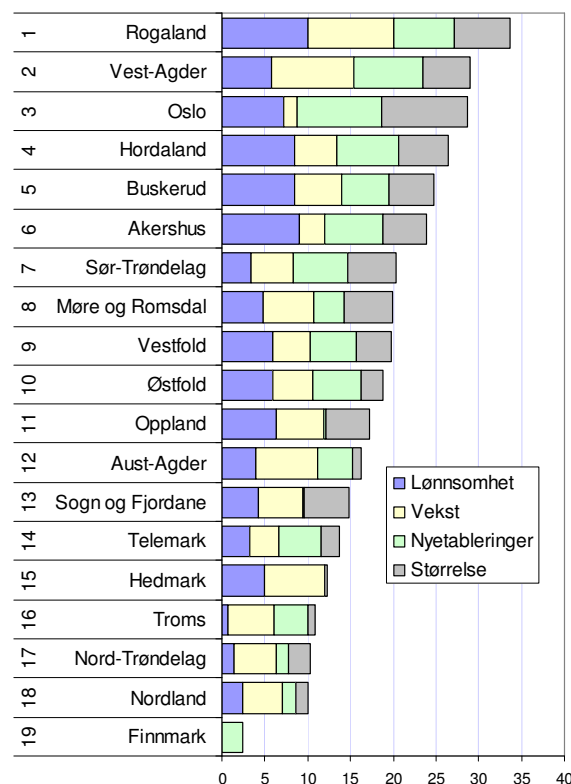
Vest-Agder og Oslo følger på andre og tredjeplass. Oslo har høyest etableringsfrekvens og også det største næringslivet i forhold til befolkningen, men skårer lavt på andel vekstforetak i 2007.

De fire nordligste fylkene har den svakeste næringsutviklingen, og Finnmark aller svakest. Finnmark har dårligst vekst og lønnsomhet, og er også det mest næringsfattige fylket.

Rogaland har ikke alltid vært best på næringsutvikling. I 2000 hadde Oslo den beste næringsutviklingen, og fylker som Vestfold, Buskerud og Sør-Trøndelag hadde også bedre næringsutvikling enn Rogaland.

Figur 21: Næringslivsindeksen for noen utvalgte fylker.

Figur 22: Næringslivsindeksen for fylkene i 2007.

Rogaland har fra 2000 til 2007 kontinuerlig forbedret næringsutviklingen i forhold til andre deler av landet. De andre Vestlands-fylkene har også hatt samme utvikling.

Fylkene på Østlandet har gått motsatt vei. Østlandet hadde best næringsutvikling i 2000, men har deretter tapt i forhold til Vestlandet.

12. Innovasjon

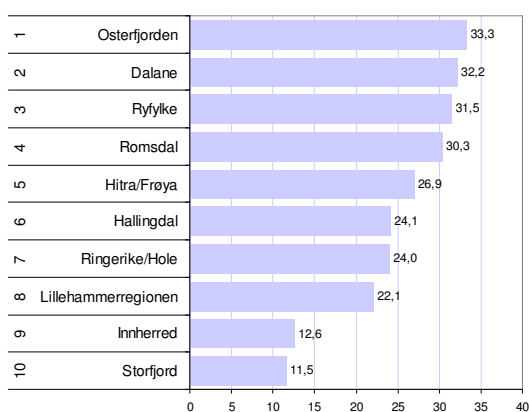
Innovasjon er ansett for å være en av de viktigste forklaringene til økonomisk vekst. Vi har derfor målt regionenes innovasjonsgrad, og sett om innovasjonsgraden har påvirkning på næringsutviklingen i regionene.

For å måle innovasjonsgraden i regionene har vi brukt data fra SSBs innovasjonsstatistikk. Her har mer enn 10 000 bedrifter oppgitt om de har introdusert innovasjoner gjennom nye produkter, nye tjenester, ny produksjonsteknologi eller nye måter å markedsføre produktene i perioden 2004 – 2006.

Det er store variasjoner fra bransje til bransje, når det gjelder bedriftenes tilbøyelighet til å introdusere innovasjoner. Vi har derfor sett på andelen bedrifter i hver region som har introdusert innovasjoner i forhold til bransjestrukturen

i hver region. I noen regioner er andelen bedrifter som har introdusert innovasjoner mye høyere enn bransjestrukturen tilsier. Vi har målt innovasjonsgraden gjennom å se på det prosentvise avviket mellom antall innovative bedrifter i forhold til den forventede andelen gitt regionens bransjestruktur.

Regionen Osterfjorden har den høyeste innovasjonsgraden. Her er antall innovative bedrifter 33,3 prosent høyere enn bransjestrukturen skulle tilsi. Dalane, Ryfylke og Romsdal har også mer en 30 prosent høyere antall innovative bedrifter enn "normalt".

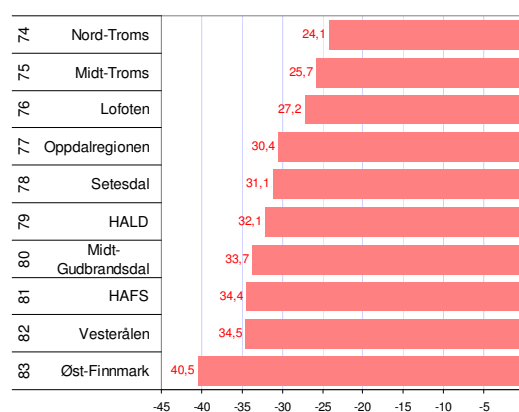
Figur 23: Innovasjonsgrad, de ti regionene med høyest innovasjonsgrad.

De fire regionene med det mest innovative næringslivet er holder til på Vestlandet. Vi har tidligere sett at Vestlandet også har det mest dynamiske næringslivet.

Undersøkelser som Telemarksforskning har gjennomført, viser at bedrifter som har introdusert nye produkter eller nye markedsføringsmetoder har en tendens til å ha høyere vekst enn bedrifter uten slik innovasjon.

Det viser seg også at regioner med høyere innovasjonsgrad også har høyere andel vekstbedrifter i hele bedriftspopulasjonen.

Det er stor spredning blant regionene med høyeste innovasjonsgrad. Flere typiske distriktsregioner er blant regionene med høyest innovasjonsgrad. Dermed ser det ut til at næringslivet i distriktene er like innovativt som næringslivet i de største byene.

Figur 24: Innovasjonsgrad, de ti regionene med lavest innovasjonsgrad.

13. Drivkrefter bak næringsutviklingen

Vi har så langt presentert ulike indikatorer for næringsutvikling. Disse indikatorene viser hvilke regioner og kommuner som har den beste næringsutviklingen. Neste spørsmål er: Hva skaper god næringsutvikling? For å svare på dette spørsmålet har vi sett på hvilke faktorer som har statistisk sammenheng med de ulike utviklingsindikatorerne. Dette kan gi grunnlag for å forklare variasjonene i næringsutviklingen i regionene.

	Næringslivs- indeksen	Andel lønnsomme foretak	Andel vekst- foretak	Etablerings- frekvens
Befolkningsstørrelse	Pos***		(Pos)	Pps***
Vekst befolkning	Pos***	Pos***		Pos**
Utdanningsnivå næringsliv			(Neg)	(Pos)
Utdanningsnivå befolkning	(Neg)			Neg*
Agder	Pos**		Pos*	Pos**
Vestlandet	Pos**	Pos**		Pos***
Trøndelag	(Neg)	Neg**	(Pos)	Pos**
Nordnorge				
Innovasjon produkt	Pos**	(Neg)	Pos**	
Innovasjon tjenester	(Pos)	(Pos)		(Neg)
Innovasjon prosess			(Neg)	
Innovasjon marked		(Neg)	(Pos)	
Lønnsomhet			Pos**	(Neg)
Vekst omsetning		Pos**		(Neg)
Etableringsfrekvens		(Neg)	(Neg)	
Næringsstetthet		(Pos)		Neg**
Bransjestruktur		Pos***	(Neg)	Pos***

Figur 25: Resultat fra multivariate regresjonsanalyser på regionnivå, der næringslivsindeksen, andel lønnsomme foretak, andel vekstforetak og etableringsfrekvens er avhengige variable. Her er fortegnene på sammenhengene vis med pos(itiv) og neg(ativ). *** betyr signifikansnivå bedre enn 0,01, ** betyr bedre enn 0,05, * betyr bedre enn 0,1. Der fortegn er satt i parentes er signifikansnivået mellom 0,1 og 0,5. I hvite felt er signifikansnivået er mellom 0,5 og 1.

I tabellen over har vi vist resultater fra regresjonsanalyser der vi forsøker å forklare de regionale variasjonene i lønnsomhet, vekst, nyetableringer og næringslivsindeksen med noen utvalgte faktorer hvor vi har funnet sammenhenger.

Befolkningsvekst og størrelse

Tabellen over viser at befolkningsstørrelse og befolkningsvekst har positiv innvirkning på næringsutvikling, spesielt etableringsfrekvens og lønnsomhet.

Utdanningsnivå

Utdanningsnivå har liten effekt, enten vi måler det formelle utdanningsnivået i næringslivet, eller i befolkningen. Her har vi brukt andeler av befolkning med høgscoleutdanning som indikator for utdanningsnivå i befolkning, og andel av de som er sysselsatt i regionens næringsliv med høyere utdanning som indikator for utdanningsnivå i næringslivet.

Landsdeler

Vi har også lagt inn en geografisk faktor på landsdelsnivå. Landsdelene er målt mot Østlandet. Agder og Vestlandet har signifikant bedre næringsutvikling enn de andre landsdelene.

Innovasjon

Vi har lagt inn innovasjonsgrader for de fire hovedtypene innovasjon. Dette er frekvensen av bedrifter som har innovasjon, justert for bransjestruktur.

Høy innovasjonsgrad når det gjelder produktutvikling slår ut som signifikant positivt for andel vekstforetak i regionene. Sammenhengen mellom produktutvikling og lønnsomhet er svakt negativ. Dette virker intuitivt riktig. Produktutvikling gir større omsetning, men det koster.

Innovasjon når det gjelder utvikling av nye tjenester har bare svak sammenheng med utviklingsindikatorene. En skulle kanskje tro at nye produkter burde ha samme effekt som nye tjenester, men her er sammenhengene svake.

Prosessinnovasjon, det vil si nye produksjonsmetoder, logistikk eller støttefunksjoner, har også svak sammenheng med utviklingsindikatorene. Det er bare en svak negativ sammenheng mellom prosessinnovasjon og vekst, ellers ingen sammenhenger. Dette kan for så vidt også intuitivt forklares. Bedrifter som forbedrer produksjonsteknologien kan senke produksjonskostnadene, og dersom også konkurrentene gjør det samme, vil antakelig prisene synke i takt med kostnadene. Dermed kan vi se en negativ sammenheng med omsetningsvekst.

Markedsinnovasjon har en svak positiv påvirkning på vekst, og en svak negativ påvirkning på lønnsomhet. Dette er virkninger i samme retning som produktinnovasjon. Produktinnovasjoner har imidlertid tilsynelatende sterkere virkning.

Andre faktorer

Tabellen inneholder også en del annen interessant informasjon om sammenhenger i regional næringsutvikling.

Det er en sterk positiv sammenheng mellom vekst og lønnsomhet. På mikronivå finner vi at bedrifter med vekst har større sannsynlighet for høy lønnsomhet enn bedrifter uten vekst. Her er det naturlig å forklare dette med at vekst i omsetning forårsaker lønnsomheten.

Det er en svak negativ sammenheng mellom etableringsfrekvens og vekst, som kanskje kan forklares av at i regioner med høy etableringsfrekvens blir det flere bedrifter som må dele på den lokale veksten, i og med at de konkurrerer i det samme markedet.

Etableringsfrekvensen påvirker også lønnsomheten negativt. Dette skyldes antakelig at nyetablerte bedrifter ofte er ulønnsomme, og i regioner med høy etableringsfrekvens vil det være en stor andel bedrifter som er unge.

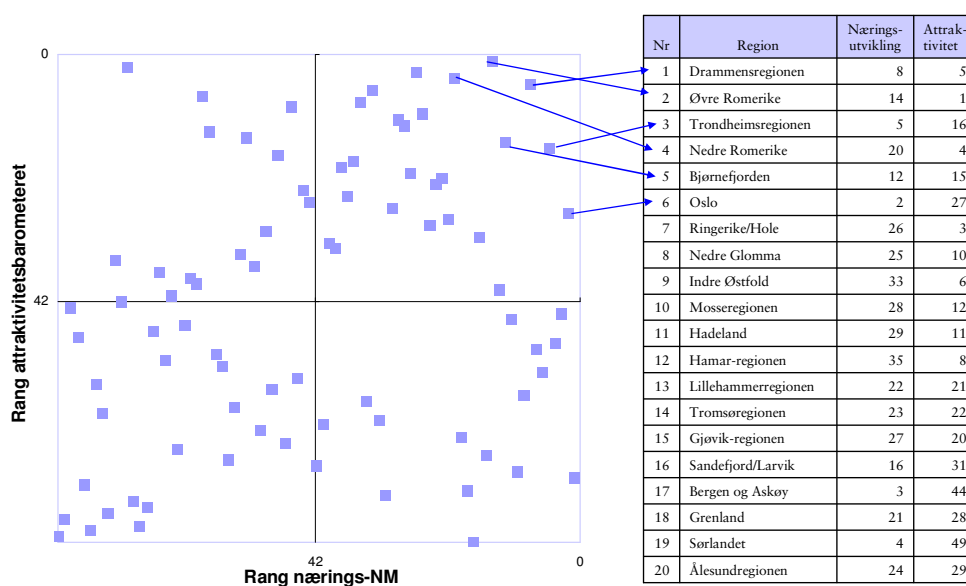
Næringstettheten påvirker lønnsomheten svakt positivt, men etableringsfrekvensen negativt. Høy tetthet av bedrifter ser ut til å være lønnsomt, det betyr kort vei til mange potensielle kunder og leverandører. Det kan også hende at regioner med forholdsvis mye næringsliv i forhold til befolkningen er ”mettet” og at det derfor ikke er plass til så mange nyetableringer.

Bransjestrukturen betyr svært mye for lønnsomhet og nyetableringer. Det er store forskjeller på bransjene når det gjelder etableringsfrekvens og lønnsomhet, og derfor betyr regionens bransjestruktur mye for disse utviklingsindikatorene.

Bransjestrukturen betyr lite for andel vekstforetak. Det er små forskjeller mellom bransjene når det gjelder andel vekstforetak. Regioner med mange bedrifter i bransjer med høy vekst har faktisk en tendens til svakere vekst enn andre.

14. Mest vellykkede region

Nærings-NM og Attraktivitetsbarometeret viser hvordan regionene gjør det med hensyn til de to viktigste drivkreftene i regional utvikling. Nærings-NM kårer regionene med den beste næringsutviklingen, mens Attraktivitetsbarometeret viser hvilke regioner som er mest attraktive som bosted. Hvilke regioner er mest vellykket når det gjelder kombinasjonen næringsutvikling og attraktivitet?

Figur 26: Regionenes rangering i Nærings-NM og på Attraktivitetsbarometeret for perioden 2005 – 2007.

For å kåre den mest vellykkede regionen i landet har vi lagt sammen regionenes rangering i Nærings-NM og Attraktivitetsbarometeret. Regionen med best rangering samlet sett er Drammensregionen. Drammensregionen ble nummer åtte i Nærings-NM og nummer fem på Attraktivitetsbarometeret.

Øvre Romerike er på andreplass, med sin første plass på Attraktivitetsbarometeret og fjortendeplass i Nærings-NM.

Trondheimsregionen tar tredjeplassen, etter å ha blitt nummer fem i Nærings-NM og nummer 16 på Attraktivitetsbarometeret.

Østlandet har 14 av de 20 mest vellykkede regionene. Dette kommer først og fremst av at

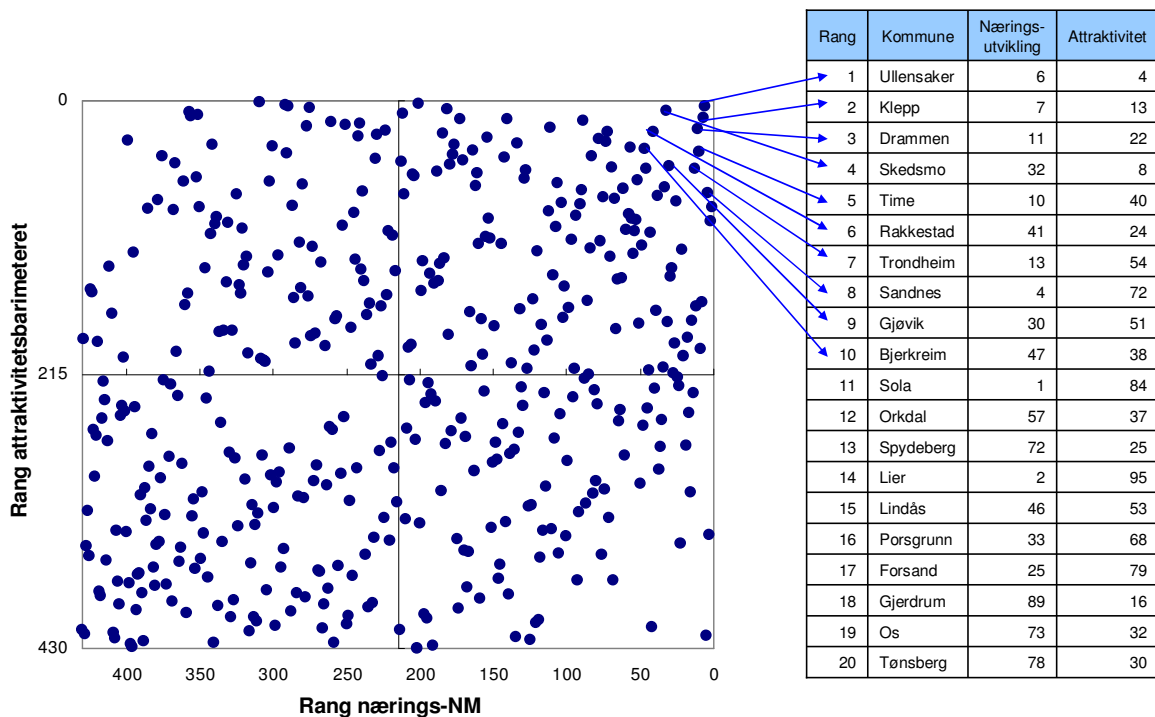
Østlandet er mest attraktivt som bosted, og dermed får en befolkningsvekst som fremmer næringsutviklingen.

Vestlandet har tre regioner med. Vestlandet har kanskje den beste næringsutviklingen, men har hatt lavere attraktivitet som bosted enn Østlandet de siste årene. Fra nord er Tromsøregionen med blant de 20 mest vellykkede regionene. Trondheims-regionen er med fra Trøndelag, mens Agderfylkene er representert med Sørlandet, som er regionen rundt Kristiansand.

De største byene er motorer både for næringsutvikling og attraktivitet. Alle de mest vellykkede regionene har en større by som kjerne, eller ligger inntil en av de største byene.

15. Mest vellykkede kommune

Vi kan også kåre den mest vellykkede kommunen, gjennom å kombinere Nærings-NM og Attraktivitetsbarometeret. Hvilke kommuner er mest vellykket når det gjelder kombinasjonen næringsutvikling og attraktivitet?

Figur 27: Kommunenes rangering i Nærings-NM og på Attraktivitetsbarometeret for perioden 2005 – 2007.

For å kåre den mest vellykkede kommunen i landet har vi lagt sammen kommunens rangering i Nærings-NM og Attraktivitetsbarometeret.

Kommunen med de beste resultatene samlet sett er Ullensaker. Ullensaker ble nummer seks i Nærings-NM og nummer fire på Attraktivitetsbarometeret.

Klepp er på andreplass, med sin trettendeplass på Attraktivitetsbarometeret og syvendeplass i Nærings-NM.

Drammen tar tredjeplassen, etter å ha blitt nummer 11 i Nærings-NM og nummer 22 på Attraktivitetsbarometeret.

Østlandet har ti av de 20 mest vellykkede kommunene, mens Vestlandet har ni. Østlandet har imidlertid langt flere

kommuner enn Vestlandet. Rogaland er det fylket som har desidert flest kommuner med blant de 20 beste. Hele seks av disse kommunene ligger i Rogaland. Bjerkreim og Forsand fra Rogaland er begge ganske små kommuner, som tross dette har kommet med blant de 20 mest vellykkede kommunene i landet.

Trondheim og Orkdal er de eneste kommunene med på topp 20, som ikke ligger på Vestlandet eller Østlandet.

Oslo er nummer 28 på denne listen. Stavanger kom langt ned på listen, på plass nummer 156 på grunn av lav attraktivitet. Stavanger ser imidlertid ut til å gjøre nabokommunene attraktive.

Vedlegg

Liste over regionene

Tabellen under viser en fullstendig oversikt over alle regionene, rangert etter plassering i årets Nærings-NM. Tallene i parentes etter regionnavnet viser rangeringen for de siste fem årene samlet sett blant de 83 regionene i landet.

Næringslivsindeksen er utregnet på bakgrunn av de fire delindikatorene: Andel lønnsomme foretak, andel vekstforetak, etableringsfrekvens og næringslivets størrelse, alle tall fra 2007. Utregningen er gjort slik at den regionen med beste resultat for en delindikator får 10 poeng, den middels rangerte regionen får 5, den dårligste regionen får 0 poeng. Deretter interpoleres de mellomliggende regionenes poengsum. Dette gjøres for alle de fire delindikatorene. Næringslivsindeksen er gjennomsnittet av poengsummen for de fire delindikatorene.

Andel lønnsomme foretak er den prosentvise andelen av de regnskapspliktige foretakene i regionen med positivt resultat før skatt. Bare foretak med omsetning er tatt med.

Andel vekstforetak er den prosentvise andelen av de regnskapspliktige foretakene i regionen

med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Bare foretak med omsetning i 2006 og 2007 er med.

Etableringsfrekvensen er nyregistrerte foretak i 2007 i prosent av beholdningen av eksisterende foretak pr 1. januar 2007 i Enhetsregisteret. Her er bare de kommersielle selskapstypene tatt med, og holdingselskap er holdt utenfor.

Næringslivets størrelse er antall sysselsatte i næringslivet i følge registerbasert sysselsettingsstatistikk fra SSB i prosent av befolkningen i regionen.

Til slutt gjengis rangeringen fra årets Attraktivitetsbarometer. Rapporten om Attraktivitetsbarometeret 2008 kan lastes ned fra NHOs hemmesider: www.nho.no

Nr	Region	Kommuner	Næringslivsindeksen	Andel Lønnsomme foretak	Andel vekstforetak	Etableringsfrekvens	Næringslivets størrelse	Rang attraktivitetsbarometeret
1	Stavangerregionen (1)	Stavanger, Sandnes, Randaberg, Rennesøy, Kvitsøy, Sola, Gjesdal, Time, Klepp, Hå	8,0	76,3	68,8	6,8	43,7	72
2	Oslo (2)	Oslo	7,4	73,4	63,3	10,6	57,2	27
3	Sørlandet (5)	Birkenes, Vennesla, Songdalen, Kristiansand, Søgne, Lillesand, Iveland	7,1	71,9	69,2	9,8	37,0	49
4	Bergen og Askøy (3)	Askøy, Bergen	7,0	74,0	65,1	10,1	42,6	44
5	Haugalandet (15)	Haugesund, Vindafjord, Sauda, Bokn, Karmøy, Tysvær, Utsira	6,7	72,7	69,1	8,6	36,0	71
6	Øygarden og Sotra (8)	Fjell, Øygarden, Sund	6,6	74,9	68,0	9,2	28,6	68
7	Øvre Romerike (12)	Nes, Hurdal, Gjerdrum, Eidsvoll, Ullensaker, Nannestad	6,5	75,7	67,0	8,0	33,5	1
8	Mandalsregionen (10)	Audnedal, Marnardal, Åseral, Mandal, Lindesnes	6,5	75,8	67,7	8,1	30,5	40
9	Drammensregionen(7)	Røyken, Lier, Nedre Eiker, Øvre Eiker, Hurum, Svelvik, Sande, Drammen	6,5	75,5	66,1	8,9	31,5	5
10	Indre Helgeland (55)	Hemnes, Rana, Hattfjelldal, Grane, Nesna	6,4	74,3	70,5	7,1	29,7	64
11	Akershus Vest (6)	Asker, Bærum	6,4	74,4	62,6	9,2	44,5	54
12	Trondheimsregionen (4)	Trondheim, Klæbu, Selbu, Malvik, Melhus	6,3	71,3	65,7	10,0	38,4	16

Nr	Region	Kommuner	Nærings- livs- indeksen	Andel lønnsom me foretak	Andel vekst- foretak	Etabler- ings- frekvens	Nærings- livets størrelse	Rang attraktivitets- barometeret
13	Indre Østfold (29)	Rømskog, Hobøl, Rakkestad, Skiptvet, Eidsberg, Askim, Trøgstad, Marker, Spydeberg	6,3	76,9	69,3	6,6	28,0	6
14	Sunnfjord (23)	Gaular, Førde, Flora, Naustdal, Jølster	6,1	76,1	66,6	6,6	35,7	74
15	Dalane (11)	Eigersund, Lund, Bjerkreim, Sokndal	6,1	75,0	67,6	6,6	33,5	45
16	Søre Sunnmøre (44)	Ulstein, Vanylven, Sande, Herøy, Hareid, Volda, Ørsta	6,1	72,9	68,4	6,8	35,9	83
17	Sunnhordland (38)	Fitjar, Stord, Bømlo, Sveio, Tysnes, Etne, Austevoll, Kvinnherad	6,0	74,0	66,4	7,7	33,1	65
18	Sandefjord/Larvik (14)	Larvik, Sandefjord, Lardal	6,0	74,8	65,4	7,5	35,7	31
19	Bjørnefjorden (19)	Fusa, Os, Samnanger	5,9	77,3	64,2	8,7	26,4	15
20	Romsdal (17)	Molde, Nesset, Rauma, Midsund, Vestnes, Fræna, Aukra	5,9	73,7	66,9	6,8	36,6	58
21	Nedre Romerike (21)	Skedsmo, Nittedal, Lørenskog, Rælingen, Sørums, Aurskog Høland, Fet	5,9	74,1	65,5	8,9	29,1	4
22	Ringerike/Hole (20)	Ringerike Hole	5,8	74,8	66,1	7,2	32,2	3
23	Hadeland (31)	Lunner, Jevnaker, Gran	5,8	75,8	68,2	6,9	25,7	11
24	Grenland (18)	Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble	5,8	72,4	65,4	8,6	33,5	28
25	Lister (36)	Sirdal, Flekkefjord, Farsund, Lyngdal, Hægebostad, Kvinesdal	5,7	71,7	67,4	8,0	31,4	59
26	Nedre Glomma (27)	Hvaler, Fredrikstad, Sarpsborg	5,7	72,2	65,4	8,5	32,7	10
27	Nordhordland (24)	Fedje, Radøy, Austrheim, Meland, Masfjorden, Lindås	5,6	77,9	64,5	6,9	27,6	33
28	Lillehammerregionen (25)	Lillehammer, Øyer, Gausdal	5,6	71,7	67,4	6,8	35,0	21
29	Ålesundregionen (41)	Skodje, Ålesund, Haram, Sandøy, Sula, Giske	5,5	71,4	65,2	7,9	38,0	29
30	Voss (47)	Voss	5,5	72,9	69,9	5,7	31,0	26
31	Hardanger (51)	Ulvik, Kvam, Granvin, Odda, Ullensvang, Eidfjord, Jondal	5,5	72,4	68,5	6,3	32,0	60
32	Østre Agder (26)	Åmli, Risør, Grimstad, Arendal, Gjerstad, Vegårshei, Froland, Tvedestrand	5,4	71,8	66,7	7,6	31,4	24
33	Hamar-regionen (16)	Hamar, Ringsaker, Løten, Stange	5,4	73,5	66,7	6,4	32,4	8
34	Mossregionen (28)	Moss, Råde, Rygge, Våler	5,4	70,8	64,0	9,1	32,7	12
35	Tromsøregionen (13)	Balsfjord, Tromsø, Karlsøy	5,4	69,4	66,8	7,8	34,2	22
36	Ryfylke (9)	Forsand, Finnøy, Suldal, Hjelmeland, Strand	5,3	71,5	68,3	9,5	29,7	50
37	Follo (42)	Frogn, Nesodden, Enebakk, Oppegård, Ski, Vestby, Ås	5,3	74,7	64,7	8,1	26,1	19
38	Midtre Namdal (46)	Namdalseid, Overhalla, Fosnes, Namsos, Flatanger	5,3	70,7	68,8	6,2	32,6	69
39	9K Vestfold (30)	Andebu Re, Stokke, Tjøme, Horten, Holmestrand, Nøtterøy, Tønsberg, Hof	5,2	70,5	65,2	8,1	32,6	18
40	Salten (37)	Bodø, Hamarøy, Steigen, Meløy, Saltdal, Beiarn, Fauske, Sørfold, Gildeskål	5,2	71,3	65,4	7,7	32,0	32
41	Kongsbergregionen (33)	Kongsberg, Flesberg, Rollag, Nore og Uvdal, Tinn, Notodden	5,2	70,5	63,9	7,7	38,5	70
42	Hitra/Frøya (48)	Hitra, Frøya	5,1	69,1	67,5	6,5	36,7	62
43	Gjøvik-regionen (22)	Østre Toten, Søndre Land, Nordre Land, Vestre Toten, Gjøvik	5,1	73,3	64,9	6,4	34,4	20
44	Nordmøre (54)	Kristiansund, Rindal, Smøla, Halså, Sunndal, Tingvoll, Aure, Gjemnes, Frei, Averøy, Eide, Surnadal	5,1	69,4	66,6	7,3	32,6	57
45	Vefsn (32)	Vefsn	5,1	75,9	66,8	4,9	33,1	25
46	Kystgruppen (72)	Vikna, Leka, Nærøy	5,0	66,8	71,5	5,5	34,6	42
47	Midt-Buskerud (49)	Sigdal, Krødsherad, Modum	4,9	71,3	68,6	5,8	31,0	17
48	Stjørdalsregionen (35)	Meråker, Stjørdal, Frosta	4,9	70,3	65,0	7,1	33,9	23
49	Valdres (34)	Øystre Slidre, Vestre Slidre, Nord-Aurdal, Etnedal, Sør-Aurdal, Vang	4,7	74,7	66,0	4,7	36,9	66
50	Hallingdal (39)	Ål, Hol, Nes, Hemsedal, Flå, Gol	4,7	71,3	64,5	6,0	40,0	75
51	Sør-Troms (53)	Ibestad, Bjarkøy, Skånland, Kvæfjord, Harstad	4,7	70,2	66,7	6,6	29,8	39
52	Storfjord (45)	Sykkylven, Ørskog, Norddal, Stranda, Stordal	4,7	72,6	62,9	6,0	40,3	55

Nr	Region	Kommuner	Nærings- livs- indeksen	Andel lønnsom me foretak	Andel vekst- foretak	Etabler- ings- frekvens	Nærings- livets størrelse	Rang attraktivitets- barometeret
53	Orkdalregionen (52)	Orkdal, Meldal, Agdenes, Hemne, Skaun, Snillfjord	4,7	71,5	67,0	6,6	27,0	30
54	Sør Østerdal (63)	Stor-Elvdal, Åmot, Trysil, Elverum, Engerdal	4,6	70,1	67,7	6,2	28,5	13
55	Osterfjorden (56)	Vaksdal, Modalen, Osterøy	4,5	72,3	66,9	6,7	23,5	14
56	Innherred (40)	Steinkjer, Levanger, Verdal, Verran, Inderøy	4,5	70,0	65,1	6,7	30,6	36
57	Ofoten (59)	Tysfjord, Tjeldsund, Ballangen, Narvik, Evenes	4,5	69,2	64,6	7,6	29,6	77
58	Midt-Troms (61)	Tranøy, Lenvik, Torsken, Sørreisa, Målselv, Berg	4,5	69,7	64,6	7,4	29,3	34
59	Halden og Aremark (62)	Halden, Aremark	4,3	70,5	61,4	7,6	32,2	7
60	Nordfjord (67)	Selje, Eid, Bremanger, Gloppen, Stryn, Hornindal, Vågsøy	4,3	69,1	67,6	5,2	35,2	51
61	Oppdalregionen (50)	Rennebu, Oppdal, Midtre Gauldal	4,1	70,2	66,2	5,1	35,1	9
62	Vest-Finnmark (43)	Loppa, Måsøy, Hasvik, Alta, Hammerfest, Kvalsund	4,1	68,4	60,0	8,0	34,7	63
63	Sogn (60)	Årdal, Balestrand, Luster, Vik, Leikanger, Sogndal, Aurland, Lærdal, Høyanger	4,1	70,7	63,0	6,2	32,5	41
64	Vestmar (69)	Kragerø, Drangedal	4,0	66,1	65,6	7,6	27,2	53
65	Midt-Gudbrandsdal (57)	Sør-Fron, Ringebu, Nord-Fron	3,9	71,9	63,1	5,4	33,6	46
66	Glåmdal (70)	Nord-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Sør-Odal, Kongsvinger	3,9	71,9	65,8	5,6	26,7	2
67	Øst-Finnmark (77)	Sør-Varanger, Båtsfjord, Unjargga-Nesseby, Deatnu-Tana, Berlevåg, Gamvik, Vadsø, Vardø	3,9	68,9	65,2	6,7	25,4	78
68	HALD (75)	Donna, Leirfjord, Alstahaug, Herøy	3,9	67,9	67,4	5,6	28,8	76
69	Setesdal (58)	Bygland, Evje og Hornnes, Valle, Bykle	3,8	63,9	65,6	6,6	31,9	67
70	Nord-Gudbrandsdal (73)	Sel, Lesja, Dovre, Vågå, Skjåk, Lom	3,7	69,1	66,3	4,8	33,6	35
71	Midt-Telemark (66)	Nome, Bø, Sauherad	3,5	68,8	66,4	5,7	25,3	37
72	Vesterålen (68)	Andøy, Hadsel, Bø, Øksnes, Sortland, Lødingen,	3,5	69,1	62,6	5,9	31,2	52
73	Fjellregionen (64)	Rendalen, Tydal, Røros, Holtålen, Os, Folldal, Alvdal, Tynset, Tolga	3,4	66,4	66,8	4,6	34,8	47
74	HAFS (76)	Solund, Fjaler, Hyllestad, Askvoll, Gulen	3,3	65,4	64,1	6,3	29,7	80
75	Sør-Helgeland(74)	Brønnøy, Vevelstad, Sømna, Vega, Bindal	3,3	70,8	63,6	5,4	27,0	56
76	Nord-Troms (81)	Storfjord, Kvænangen, Lyngen, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa	3,0	64,1	64,2	6,9	24,6	48
77	Fosen (71)	Mosvik, Osen, Leksvik, Åfjord, Bjugn, Rissa, Ørland, Roan	2,9	66,8	62,9	5,6	29,3	61
78	Vest-Telemark (65)	Hjartdal, Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal, Tokke, Vinje	2,9	68,4	59,5	6,2	29,3	38
79	Lofoten (78)	Røst, Flakstad, Vestvågøy, Vågan, Værøy, Moskenes	2,8	64,8	65,1	4,7	32,2	73
80	Midt-Finnmark (83)	Guovdageaidnu-Kautokeino, Nordkapp, Lebesby, Porsanger, Karasjok	2,4	68,0	62,6	4,8	27,4	82
81	Indre Namdal (79)	Høylandet, Lierne, Grong, Namsskogan, Røyrvik, Snåsa	1,9	66,3	59,9	5,0	28,4	43
82	Ytre Helgeland (80)	Lurøy, Træna, Rødøy	1,9	62,3	61,8	5,3	29,0	81
83	Indre Troms (82)	Lavangen, Salangen, Bardu, Gratangen, Dyrøy	1,4	66,0	58,9	6,1	19,1	79

The background of the entire page is a repeating geometric pattern. It consists of a grid of squares. Each square is divided into four quadrants by a diagonal line from the top-left to the bottom-right. The quadrants contain different elements: two small teal rectangles, a light green square, and a field of small teal dots. The pattern is offset between rows and columns, creating a complex, woven visual effect.

Telemarksforsking Pb. 4
3833 Bø i Telemark

T +47 35 06 15 00
F +47 35 06 15 01

telemarksforsking.no